

NAKU

NASJONALT KOMPETANSEMILJØ
OM UTVIKLINGSHEMNING

UTVIKLING

September 2009

| Nummer 3 | Årgang 3 | www.naku.no

KOMPETANSE I UTVIKLING

Politisk aktiv

Side 3

Valg av bolig

Side 8

Glutenfri kamp

Side 12

LEDER

MAGNHILD MELTVEIT KLEPPA

Retten til å røysta gjeld alle

I september skal vi stemma over kven som skal sitja på Stortinget. Samansetjinga der vil avgjera kven som får høve til å danne regjering etter valet. Dei eller det partiet som får oppdraget med å skipa til ei regjering, får oppgåva med å styra landet, sjølvstøtt saman med parlamentet, altså Stortinget.

Bruk av røysteretten er demokrati i praksis. Skal demokratiet verka etter siktemålet, må alle som har røysterett kunna nytta han. Det tyder at det må vera mogleg å orientera seg i det politiske landskapet. Det er ikkje alltid like lett i ein hektisk valkamp, der påstandane kjem som haglskur ein vårdag, løfta sit laust og alle vil ha merksemd for si sak og sitt parti.

Det er heller ikkje like enkelt for alle grupper å orientera seg i vallokalet, når riktig stemmesetel skal ned i valurna. Som statsråd i Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har eg det øvste ansvaret for at valet fungerer for alle som har røysterett. Det er likevel kommunane som skal syta for god informasjon og tilgjenge til vallokala.

Kommunane er forplikta til å leggja tilrette slik at alle veljarar kan ta seg inn i vallokala utan å måtta be om hjelp. Dersom ein veljar treng hjelp til å stemma, kan veljaren be om hjelp frå ein valfunksjonær. Veljarar med alvorleg fysisk eller psykisk funksjonshemming kan i tillegg peika ut ein ekstra hjelpar – etter eige val - blant dei som er tilstades. For å verna veljarar mot utidig press, skal det alltid vera ein valfunksjonær til stades når veljarar mottek hjelp ved røystinga.

Sjuka og uføre som ikkje kjem seg til vallokalet i den perioden der det er mogleg å stemma på førehand, kan søkja kommunen om å få stemma der dei oppheld seg. Det held at ein ringjer kommunen og ber om å få stemma der ein er dersom veljaren er sjuk eller ufør.

Kommunen kunngjer søknadsfristen – i praksis eit tidspunkt mellom tysdag og fredag den siste veka før valdagen. På valdagen kan veljarar som ikkje er i stand til å ta seg inn i vallokalet stemma umiddelbart utanfor. Då vil to stemmestemmer komma ut og ta i mot stemma.

Like viktig som at det skal vera enkelt å røysta, skal det vera å finna ut kva for eit parti ein vil gi si støtte. Her skal eg innrømme at vi som er politikarar ikkje er flinke nok til å snakka eit enkelt og klart språk. Det kan vera eit demokratisk problem, som det heiter så fint, fordi einskilde grupper av veljarar ikkje utan vidare kjenner seg trygge på kva partia eigentleg meiner om saker dei er opptekne av.

Eg er difor glad for at redaksjonen i lettlesavisa Klar Tale no kjem med eit eige valnummer. Avisa bli spreidd i eit stort opplag og er også elektronisk tilgjengeleg via nettstadene www.klartale.no og www.skolenettet.no.

Eg har også merka meg at NRK2 planlegg å senda valprogram frå TellusTV på Ski, laga av og for personar med utviklingshemming. Eg er viss på at dette blir ei god stadfesting av at denne gruppa menneske har ein naturleg plass i valkampen. Truleg er møtet med desse tv-medarbeidarane mellom dei tøffaste oppgåvene ein politikar vil få i valkampen. Her er det ikkje like enkelt å hakka på motstandarane, ein kan nok heller ikkje vidare strø rundt seg lovnader utan å bli stilt til vegg.

Skal folkestyret verka, må heile folket kunna ta del i det vi gjerne kallar dei demokratiske prosessane. Da må vi hugsa at omgrepet *heile folket* inneheld mange grupper. Desse gruppene har ulike føresetnader for å delta i kvardagsliv og samfunnsdebatt. Dei skal likevel ha same rett til å stilla krav og bli høyrd som dei som er best organiserte, har mange ressursar og gode talegaver.

Mange folkevalde snakkar gjerne om at dei vil ta vare på dei svake i samfunnet. Eg likar ikkje utan vidare eit slikt omgrep. La oss heller tala om å la alle grupper få høve til å seia si mening, la si røyst bli høyrd.

Då får omgrepet folkestyre får mening. Godt val!

*Av kommunal- og regionalminister
Magnhild Meltveit Kleppa*

NAKUs hjemmeside

Besøk vår hjemmeside.

Den oppdateres fortløpende med interessant og nyttig stoff.

www.naku.no

Redaktør

Karl Elling Ellingsen
Ansvarlig redaktør og daglig leder, NAKU

Redaksjon

Karl Elling Ellingsen
Leder
Anna Kittelsaa
Seniorrådgiver
Kim Berge
Rådgiver
Aud Selboe
Seniorrådgiver
Reidar Sandnes
Rådgiver
Erik Søndena
Seniorrådgiver

Foto

Foto: Sigurd Arvigg
På bilde: Henning Furulund

Redaksjonen tar i mot tips på telefon 73 55 93 86

Kontakt

Telefon 73 55 93 86
e-post karl.e.ellingsen@hist.no
www.naku.no

NAKU er opprettet som en selvstendig enhet ved HiST, Høgskolen i Sør-Trøndelag

Produksjon

Svanemerket trykksak fra Skipnes Kommunikasjon. Lisensnr. 241 731

Tekst og foto: Sigurd Aarvig

Etter at Henning Furulund hadde berget flere verna arbeidsplasser ved hjelp av en underskriftsaksjon, ble han tent på parti-politikk. Spesielt er han opptatt av trygghetsalarmer.

Henning Furulund tar ikke et nei for et nei. Gjennom årene har han kjempet gjennom flere saker som berører funksjonshemmede og brukere av trygghetsalarm. Flere av kampanjene hans har ført til at rikspolitikere har tatt saker opp med regjeringen i Stortingets spørretime.

Den engasjerte 51-åringen er vararepresentant i Asker kommunestyre og i helse- og sosialkomiteen der. Han ble foreslått som stortingskandidat for Akershus Venstre til årets stortingsvalg, men her nådde han ikke opp på listen. Furulund har vært aktiv tillitsvalgt i NFU i mange år.

50.000 underskrifter

– Jeg har alltid engasjert meg, forteller Henning og nevner som eksempel at han hver høst stiller opp som bøssebærer for TV-aksjonen. Hans mest omfattende engasjement var underskriftskampanje mot oppsigelse av 14 funksjonshemmede ved Bærum kommunale arbeidssentre i 2005.

Politisk

– Jeg ble forbanna da jeg leste i lokalavisa at de ikke var effektive nok, og jeg tenkte at dette må vi gjøre noe med, sier Henning. Han tok kontakt med folk han kjenner, ordnet med plakater og samlet 50.000 underskrifter mot oppsigelsene.

– Etter det fikk de 14 et tilbud om arbeid i hvert fall. Aftenposten, Budstikka, Østlandsendingen og flere andre dekket saken. Og dette var ikke den første politiske aksjonen min!

Mot egenandel

Henning meldte seg inn i Venstre fordi partilaget støttet kampanjen hans i 2001 mot et forslag i Asker kommune om å heve

aktiv og vinner kamper

Han er vararepresentant i Asker kommunestyre, kjemper mot egenandel på trygghetsalarm og har i 20 år arrangert 17. mai-fest for funksjonshemmede. Dette er bare en liten bit av Henning Furulunds brede engasjement gjennom mange år.

egenandelen på trygghetsalarm fra 50 til 200 kroner måneden. Resultatet ble ingen egenandel for brukere med inntekt under 3G, som den gang tilsvarte en årsinntekt på ca 180.000 kroner.

Da kommunen fem år senere ville senke

grensen for å betale egenandel til 2G, reagerte Henning på ny. Han satte i gang nok en kampanje, og reglene for egenandel ble ikke strammet inn.

>>

Henning Furulund

Henning har selv trygghetsalarm fordi han lider av epilepsi og kan få kraftige anfall. Han har ikke utløst alarmer så mange ganger, men det viktige er at den gir en trygghet, forklarer han.

Med GPS

Nå er Henning i gang med å prøve ut en ny type trygghetsalarm med GPS-posisjonering. Når en slik alarm utløses, kan vaktentralen se nøyaktig hvor brukeren befinner seg, med en feilmargin på bare ti meter. For aktive personer som Henning vil dette gi en mye større frihet til å bevege seg utenfor hjemmet. I fjor reiste han kysten rundt med Hurtigruta for å fremme bruken av mobile trygghetsalarmer. Billetten fikk han i 50-års-gave fra Hurtigruta.

Foreløpig finnes det ikke mange trygghetsalarmer med GPS. Da den daværende helse- og omsorgsminister Sylvia Brustad ble spurt i Stortinget i 2007 om hun ville ta initiativ til å gjøre slike alarmer tilgjengelig i kommunene, svarte hun bare at hun skulle se på saken.

Aktiv i valgkampen

Vi treffer Henning på stamkafeen hans, Den glade baker, i Asker sentrum. Her er han innom daglig. For tida er han aktivt med i valgkampen. Hver lørdag står Henning på stand for Venstre foran kulturhuset, som han synes er veldig interessant. – Det er da vi møter folket og hører deres

meninger, ikke bare fra dem som er enige med oss.

– Blir du lyttet til når du kommer med forslag på partimøter?

– Ja, og jeg kan ikke tenke meg noe annet parti!

Henning er mest opptatt av saker som gjelder helse og omsorg. Som vararepresentant i kommunens helse- og omsorgskomite får han saksdokumentene tilsendt, så han følger godt med på dette området.

– Kanskje burde flere utviklingshemmede bli like politisk aktiv som deg?

– Det kan være forskjellige grader, vi kan ikke regne at alle engasjerer seg. De svakeste kan ikke gjøre som meg.

– Opplever du at andre folk blir overrasket over at du som utviklingshemmet er politisk aktiv?

– Jeg tror heller at de ser det som positivt. Jeg får oppmuntring.

– Mange mener at «politikk nytter ikke», hva vil du si til dem?

– De kan prøve! Hvis du ikke har prøvd, så kan du ikke si det. Det koster ikke noe, sier han.

Kjøpte leilighet

Henning Furulund er askerbøring, som han kaller seg, og har bodd mest i Asker. I en periode bodde han på Emma Hjorts

hjem. I fjor kjøpte Henning egen bolig – en hyggelig leilighet, forteller han.

– Og der lager du mat?

– Ja, lager og lager, jeg gjør det så lett og som mulig. Du kjenner jo mannfolk, litt pytt i panne, kylling og sånt.

Ensomhet er Henning ikke plaget av, snarere tvert imot.

– Jeg har nok av venner, jeg har ikke nok fingre til å telle dem.

Han er trygdet og har en deltidsjobb i Asker kommune kl 9–13 hver dag. Her gjør han forskjellige ting, rydder opp, tømmer pappesker med papir som skal resirkuleres.

– Og utenom arbeid og politisk aktivitet, hva gjør du da?

– Jeg går og tar en øl på by'n.

Fikk Frivillighetsprisen

Blant mange presseoppslag om Henning er en artikkel om at han 20 år på rad har arrangert 17. maifest for funksjonshemmede.

– Jeg har vært motor, jeg har hentet gevinster og gavekort. I år var rundt 40 personer med. Vi serverte spekeemat, god mat. Men nå har jeg gitt meg med det, forteller han.

17. maifestene kom i gang ved at Henning gikk til kommunens konsulent for funksjonshemmede og foreslo at de skulle gjøre noe for at folk ikke skulle sitte alene hjemme på nasjonaldagen.

– Hvordan er reaksjonen i kommunen når du kommer med stadig nye forslag, blir de lei av deg?

– Neida. Jeg sier fra om ting. Det hjelper ikke å mase, da blir de lei.

For sin store innsats på flere områder ble Henning i 2004 tildelt Asker kommunes frivillighetspris.

I høst deltar han i en studiering som arrangert av NFU i Akerhus og Oslo for å forberede NFU-medlemmer på å stemme ved stortingsvalget. Henning skal fortelle om hvordan han jobber politisk.

– Hva ville du gjort hvis du hadde blitt helse- og sosialminister?

Han ler før han svarer:

– Da ville jeg sendt brev til alle kommuner og bedt dem fjerne egenandelen på trygghetsalarm. Noen steder er det gratis, i andre kommuner er egenandelen 200 kroner eller mer. Her i Asker koster det 150 kroner for meg. Og så skulle jeg jobbe for at alle får sykepenger når de er syke, og at de ikke mister lønn hvis de må til lege eller tannlege!

Bruk stemmeretten!

I 2006 vedtok Norge FN's konvensjon om beskyttelse av funksjonshemmedes rettigheter. For første gang i verdenshistorien fikk vi en konvensjon som omfattet alle mennesker med funksjonshemninger, fra vugge til grav. Den omfatter alle aspekter, fra oppvekst og barndom, til utdanning og samfunnsdeltakelse.

Tekst: Erik Søndenaas. Foto: Kim Berge

Konvensjonens artikkel 29 omhandler deltagelse i politikk og samfunnsliv, og den påpeker at landene skal sikre likeverdig valgdeltagelse med tilrettelagte stemmeprosedyrer for personer som trenger det.

Selv om rettighetene er på plass, vet vi at valgdeltagelsen er lav hos personer med utviklingshemming. Ved parlamentsvalget i Storbritannia i 2001 fant man at bare ca. 30 prosent av de stemmeberettigede personene med utviklingshemming sa de hadde stemt, sammenlignet med ca. 70 prosent i befolkningen ellers. En grundigere undersøkelse etter valget i 2005 viste at det slett ikke hadde blitt noe bedre, heller tvert om. Bare ca. 20 prosent av stemmeberettigede personer med utviklingshemming hadde stemt mot over 60 prosent i befolkningen ellers.

Hvordan kan personer med utviklingshemming komme over "stemme-barriæren"?

Hvis vi skal ha et håp om å øke valgdeltagelsen hos personer med utviklingshemming, må vi forholde oss aktivt til noen faktorer som hindrer deltagelse i dag.

1. Velgeren må komme seg til stemmelokalet med valgkort og legitimasjon eller forhåndsstemme. Dette krever planlegging hvis det er behov for ledsager og/eller transport. Noen politiske partier stiller transport til rådighet for personer som trenger det.

2. Velgeren må sette seg inn i hvordan han/hun skal forholde seg under stemming. Har personen behov for hjelp i stemmeavlukket, kan valgfunksjonærene hjelpe. Personer med utviklingshemming kan i noen tilfeller få peke ut din egen hjelper i tillegg til valgfunksjonæren.

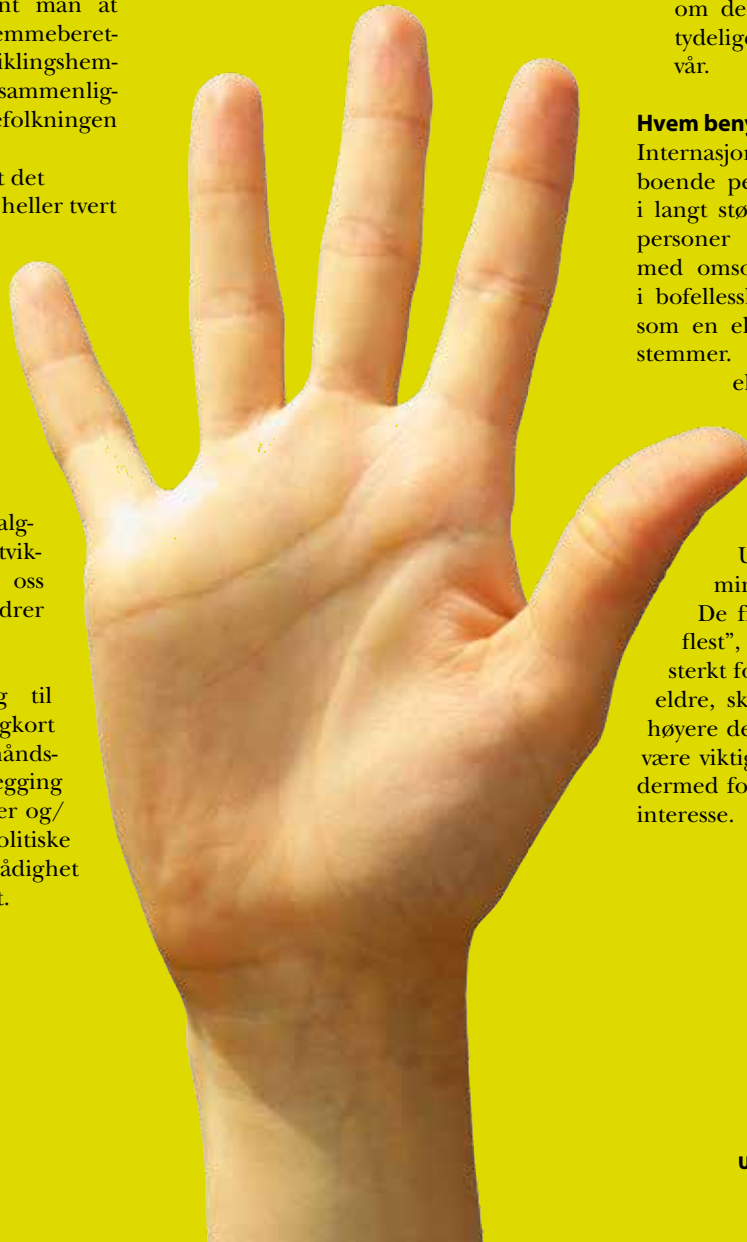
3. Personlige, omsorgspersonellets- og offentlighetens holdninger til valgdeltagelse kan hindre deltagelse. Informasjon holdes ofte tilbake av omsorgspersonalet, og noen mener fortsatt at personer med svekket forståelse ikke bør stemme eller at de mangler interesse for politikk. FN's konvensjon om beskyttelse av funksjonshemmedes rettigheter kan muligens påvirke våre holdninger, men vårt syn på oss selv og andre i spørsmål om demokratiske spilleregler bør nok tydeligere inn i skolen og oppdragelsen vår.

Hvem benytter stemmeretten?

Internasjonale studier har vist at hjemmeboende personer med utviklingshemming i langt større grad stemmer ved valg enn personer som bor i bofellesskap/bolig med omsorgsstøtte. Personer som bodde i bofellesskap benytter stemmeretten dersom en eller flere andre i bofellesskapet stemmer. Til forskjell fra befolkningen ellers, er valgdeltagelsen like lav uansett alder eller kjønn hos utviklingshemmede.

Hvorfor skal personer med utviklingshemming stemme?

Utviklingshemmede utgjør en minoritet i det norske samfunnet. De fraviker derfor betegnelsen "folk flest", og tiltrekker seg derfor ikke et sterkt fokus under valgkampen, slik som eldre, skattetyngede og bilister. Med en høyere deltagelse i valget vil de imidlertid være viktige for det politiske ordskiftet og dermed for politiske saker som er av deres interesse.

Erik Søndenaas

Vepsebolet og valg

Tekst: Jeanette Flåte Vikse. Foto: Jeanette Flåte Vikse og Cato Wallien

Historien bak Vepsebolet – hvem og hva er vi?

I rehabiliteringsplanen til Time kommune for 2006-2009 er et av målene at det skal legges til rette for at den enkelte skal mestre sitt eget liv og påvirke sin egen utvikling. Det skal være fokus på brukermedvirkning. Mennesker med utviklingshemming skal få muligheten til å uttale seg om saker som angår dem selv. I 2007 ble det lagt fram et forslag om å danne en arbeidsgruppe med fem personer med utviklingshemming og to ansatte i kommunen fra Omsorg og Fritid. Målet var at arbeidsgruppen skulle være en forlenget arm til senior- og brukerrådet i Time kommune og gruppen skulle ha kontakt med Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU). I løpet av den tiden Vepsebolet har eksistert har NFU vært med på flere av møtene, og Vepsebolet har levert inn sak til Senior- og brukerrådet.

Mål og mening

Hva er så målet til denne arbeidsgruppen? Vepsebolet skal bestå av medlemmer som er frie til å uttale seg om ulike saker som angår dem selv og andre. Medlem Astrid foreslo å kalle arbeidsgruppen for "Vepsebolet". I navnet ligger det en implisitt betydning om at arbeidsgruppen skal komme med stikk til politikere og andre som de mener fortjener det.

Mennesker med utviklingshemming er en gruppe som lett blir glemt i de store sam-

menhengene. Det er ikke så ofte de har mulighet til å uttale seg om hva de mener om sitt eget liv. Utviklingshemmede bør få mulighet til å påvirke sine egne omgivelser på lik linje med andre, for eksempel når det gjelder bosituasjon, jobb-/dagtilbud, fritid og ferie. Vepsebolet skal være et talerør for andre utviklingshemmede i Time kommune.

Engasjert og aktiv

Vepsebolet ønsker å være engasjert i saker som angår utviklingshemmede, og å være aktiv og synlig. I 2008 var Vepsebolet på "Regionskonferanse om selvbestemmelse for personer med utviklingshemming" i Bergen i regi av Stiftelsen SOR. Medlemmene fortalte om gruppen og deltok med ulike kulturinnslag. Det samme gjorde de på et kurs for frivillige/støttekontakter som ble arrangert av kommunene Hå, Klepp, Gjesdal og Time.

Høsten 2008 prøvde Vepsebolet å arrangere en medbestemmelseskonferanse for alle personer med utviklingshemming i Time kommune. Tanken var at alle mennesker med utviklingshemming i kommunen skulle få muligheten til å uttale seg om saker som påvirker livene deres, for eksempel fritid, helse, jobb og hjem. På denne måten ville Vepsebolet få innspill til saker som de kunne jobbe videre med. Konferansen måtte dessverre avlyses på grunn av for liten interesse, og alle i Vepsebolet ble veldig skuffet. Dette betyr ikke at arbeidsgruppen gir seg. Til høsten er det planer om en ny konferanse sammen med de andre jærkommunene Hå, Klepp og Gjesdal.

Valg – angår det oss?

Medlemmene i Vepsebolet er opptatt av valg som angår deres og andres dagligliv. Hva så med stortingsvalget i september 2009? Hvordan stiller de seg til det?

Vepsebolet tror ikke det blir så mange forandringer etter valget. Denne konklusjonen trekker de på bakgrunn av at de ikke merket særlig forandring etter forrige valg. Helga hevder at en politiker ga et løfte sist valg,

uten at det skjedde noe med saken. Han gjentar det samme løftet ved årets valg. Kjell Ove mener at "politikernes lover og lyver på en gang". Men selv om medlemmene i Vepsebolet uttrykker en viss skepsis til det politikernes sier, synes de fleste av dem at det er viktig å stemme for å bli hørt.

To av medlemmene har allerede forhåndsstemt, mens et medlem skal stemme på selve valgdagen. To andre medlemmer skal ikke stemme, og begrunner dette med at de ikke har lyst. De er likevel aktive i diskusjonen og har klare meninger om det meste. De av medlemmene som skal stemme ved stortingsvalget i år har alle stemt før. De synes ikke det er vanskelig å stemme, og trengte ikke hjelp for å gjøre det.

Hva er det så som får medlemmene i Vepsebolet til å bestemme seg for hvem de skal stemme på? Vepsebolet-medlemmene er på utkikk etter politikere som de kan stole på, som holder det de lover og som de liker. De holder seg oppdatert på valget gjennom å følge med på tv, og er alle enige om at de noen ganger blir provosert av det politikernes sier.

Vepsebolet er en arbeidsgruppe som ønsker å bli hørt. Det arbeidet gruppen gjør setter fokus på mennesker med utviklingshemming og denne gruppen sin rett til å være med å bestemme over eget liv. Det å stemme ved stortingsvalget er en del av det å være med å bestemme. Selv om de ikke tror at de utgjør den store forandringen, så er de med på å bestemme hvem som skal bestemme. Det er ikke lite bare det!

Bak fra venstre: Cato Wallin (Omsorg, Time kommune), Bjørn Ivar Forberg (medlem), Kjell Ove Nesse (medlem). Foran fra venstre: Helga Merete Hamre (medlem), Astrid Røthing (medlem), Cecilie Guddal (medlem).

Bak fra venstre: Jeanette Flåte Vikse (Fritid, Time kommune), Bjørn Ivar Forberg (medlem), Kjell Ove Nesse (medlem). Foran fra venstre: Helga Merete Hamre (medlem), Astrid Røthing (medlem), Cecilie Guddal (medlem).

Ordet er mitt

"Aktiv i egen organisasjon", forkortet til "Aktiv", er en gruppe tillitsvalgte med utviklingshemning fra hele landet. Det er fylkeslagene i NFU som nominerer til gruppa. I denne landsmøte perioden har "Aktiv i egen organisasjon" hatt 9 medlemmer.

Saker gruppa "Aktiv" mener det er viktig å ta opp i forbindelse med valget er:

Alle har stemmerett!

Flere mennesker med utviklingshemning har ikke mottatt valgkortene sine, de er redd for at det er de som jobber hos dem som har kastet dem. Medlemmene i gruppa "Aktiv" er opprørt over at det kan være holdninger blant miljøarbeidere om at de ikke bør stemme eller ikke har stemmerett.

Bolig

Vi blir ikke alltid hørt når det gjelder det å bo. Vi kan ikke tvinges til å bo sammen med personer vi ikke vil bo sammen med. Vi må få velge, og få bestemme over vårt eget hjem.

Arbeid

Medlemmene i "Aktiv" krever nå at alle skal ha rett til arbeid. Og de mener ALLE. Det skal også lønne seg å jobbe, den samlede inntekten lønn/trygd eller 100% lønn skal være høyere enn uføretrygden alene. Alle må få betalt for den jobben de gjør ikke bare "oppmuntringspenger" på kr 50 pr dag.

Utdanning

Hvorfor får vi ikke papirer på den utdanninga vi har tatt? Ingen av medlemmene i "Aktiv" har fått et vitnemål eller et bevis på hva de har lært på skolen. Et enstemmig opprop var: Alle barn må få

den hjelpa de trenger på skolen slik at de slipper å ha det slik som oss.

Støttekontakt

Selv om vi har hjelp i hjemmet kan vi ha behov for støttekontakt i tillegg.

Mange får ikke støttekontakt fordi kommunen mener de greier seg så godt, men de trenger det også. Det er viktig å ha støttekontakt slik at en ikke blir sittende alene hjemme, men kommer ut og treffer venner.

(Referent Helene Holand)

Valg av bolig

Tekst: Anna M. Kittelsaa. Foto: Bitten Munte-Kaas

Mitt valg – å eie selv!

Det å kunne velge selv er en selvfølge for de fleste. Men for mennesker med utviklingshemning er valgmulighetene ofte begrenset til små bestemmelser i dagliglivet, som for eksempel hva en vil spise og hva en vil se på TV. Større valg, som hvor en vil bo og hvem en eventuelt vil bo sammen med, blir tatt av andre. Mest vanlig er at personer med utviklingshemning ikke velger bolig selv, men tilbys "plass" i et kommunalt botiltak hvor det tilfeldigvis finnes en ledig leilighet (Tøssebro & Lundebø 2002).

Det viser seg likevel at det er noen som ønsker seg noe annet. Det finnes mennesker med utviklingshemning som vil skape seg et hjem der de selv ønsker å bo og utformet slik de selv vil ha det. I boka: *Ni personer med utviklingshemning viser veien til*

egen bolig presenteres ni personer som har tatt individuelle valg om hvordan de ønsker å bo. Boka er kommet i stand ved at Norsk forbund for utviklingshemmede, NFU, i 2008 fikk prosjektmidler fra Husbanken til et prosjekt hvor hensikten var å vise eksempler på ulike boformer for mennesker med utviklingshemning. Boka er under utgivelse og kommer i to utgaver hvor den ene er en lettlest variant. Den er illustrert med bilder som viser dagliglivet til de personene som boka handler om. Hensikten med boka er at personer med utviklingshemning og deres pårørende skal få vite at det finnes valgmuligheter for personer med utviklingshemning når det gjelder bolig, og at de som ønsker alternative løsninger, skal få konkrete ideer og veiledning om hvordan det er mulig å gå fram.

De ni personene som forteller sine historier i boka, er svært ulike, og de har ulike

ønsker når det gjelder bolig. To av dem er forlovet og er samboere i eget rekkehus. Tre eier sin egen leilighet mens tre andre har bygget egne hus på sine hjemsteder. En bor i selveiet leilighet i et privat borettslag som en bygd for henne og fire andre personer som også har en utviklingshemning. De ni har ikke bare valgt å eie eget hjem. De har også i stor grad valgt hvordan deres daglige tjenestebehov skal dekkes. Dette innebærer at de fleste har brukerstyrt personlig assistanse, men det finnes også eksempler på gode individuelt tilrettelagte kommunale tjenester. Alle fortellingene bærer preg av at huseierne trives i sine hjem, lever aktive liv og er fornøyd med de valgene som er tatt.

Men boka presenterer ikke bare solskinnshistorier. Historien bak boligkjøpene og byggingen handler også om negative erfaringer. Noen har vært forsøkt plassert i lite egnede boforhold, andre har opplevd å bli motar-

beidet eller at saksbehandlingen har tatt uforholdsmessig lang tid. De pårørende har vært sterke pådrivere i prosesser som har vært omgitt av stor usikkerhet. Målet har vært at personene med utviklingshemning ikke bare skal ha tak over hodet. De skal kunne leve aktivt i nærmiljøet og også få del i den verdiøkningen som eierskap til egen bolig representerer. At de har nådd fram vitner om stor innsatsvilje og tro på den saken de har kjempet for.

Først og fremst er boka en utfordring og en inspirasjon. LITTLESTVERSIJONEN gjør at andre personer med utviklingshemning kan la seg inspirere av den. Den kan også inspirere og utfordre pårørende, offentlig ansatte på mange ulike tjenesteområder og beslutningstakere til å tenke nytt og å ta på alvor at det finnes personer med utviklingshemning som i likhet med folk flest selv vil velge det livet de ønsker å leve.

Å GJØRE SIN BORGERPLIKT

Tekst: Språkrådet

I forbindelse med valget snakker vi gjerne om å "gjøre vår borgerplikt". Med det mener vi å gå og stemme. Det å avgi stemme omtales altså som en plikt, noe det jo formelt sett slett ikke er. Og hvorfor *borgerplikt*? Mange kjenner ordet *borgerskapet* brukt om "kapitalistene" og vet at de ikke-sosialistiske partiene også kalles borgerlige. Hvordan kan det ha seg at et ord med så klare (parti)politiske undertoner brukes om noe så partipolitisk nøytralt som det å stemme?

BORGERE OG BORGERSKAP

Ordet *borger* er interessant på flere måter. Skjønt rota av ordet – *borg* – er det vi kaller et arveord i norsk (det er altså ikke innlånt), har norsk fått både *borger* og det avledede *borgerskap* fra tysk. Og ved disse ordene har det utviklet seg to nokså atskilte betydningstradisjoner. På den ene side viser de til tidlig byutvikling i det nordlige Europa, på den annen side har de også en moderne juridisk betydning med røtter lenger tilbake.

En borg var et befestet sted, som det ofte dannet seg en by rundt, noe vi ser av navn som Sarpborg, Sønderborg, Hamburg, Middlesborough osv. *Borgerskap* var en formell status en måtte ha for å kunne drive næring i byer. Når en fikk borgerbrevet, ble en borger av byen, med plikter og retter. *Borgerskapet* omfattet ikke bare slikt som rett til å drive handel eller håndverk, men også plikt til å forsvare byen ved angrep (i den såkalte borger-væpningen).

Nokså tidlig ble ordet også brukt kollektivt om dem som *hadde* borgerskap, og her er utspringet for *borgerskapet* betydningen "kapitalistene". Det kan være verdt å minne om at ikke alle byfolk i riktig gamle dager var borgere; tjenere, dagarbeidere, eiendomsløse osv. stod utenfor. Men både denne sosialt ladede og den mer nøytrale (allmenne) bruken av ordet, knyttet til rettigheter og plikter, har overlevd til våre dager. Det er opplysende at en på fransk skiller mellom "bourgeois" (et germansk lånord, på norsk også skrevet *bursjoa*) i betydningen 'person fra de bedrestilte lag; besteborger' og "citoyen" om statsborger i juridisk forstand.

BORGERPLIKT OG BORGERRETT

Borgerplikt henger altså sammen med *borgerrett*. Det viser til de pliktene en hadde som borger, stilt overfor de rettighetene en hadde i egenskap av det samme. At det er en forbindelse mellom plikt og rett, er et gammelt prinsipp, som har levd videre og blant annet kom til uttrykk i den unge arbeiderbevegelsens slagord "Gjør din plikt, krev din rett!". Opplysninger i ordbøkene tyder for øvrig på at *borgerrett* er litt eldre i skrift enn *borgerplikt* – for eksempel skrev Holberg om "Romersk Borgerret" alt midt på 1700-tallet.

I dag er vi naturligvis ikke pålagt å stemme ved valg. Stemmeretten er utelukkende det som ordet sier – en *rett*. Når "gjøre sin borgerplikt" likevel brukes – om enn kanskje mest som et uhøytidelig munnhell – om det å legge sin stemme i urna, er det fordi dette er blitt en fast frase, en stivnet vending som forteller at bruk av stemmeretten har vært en forpliktelse en var forventet å leve opp til som statsborger. Det er lenge siden borger-væpningens tid, men tankegangen er at skal en kreve noe av samfunnet, må en først yte noe, det vil si stemme.

Siden 1700-tallet har tenkningen omkring individers rettigheter tatt en ny retning og er blitt utviklet til å gjelde både statsborgerlige rettigheter og menneskerettigheter. Rettighetene knyttes altså ikke lenger til byen, men til staten eller verdenssamfunnet. I dag er borgerretter de rettighetene en har som statsborger. At dette har røtter helt tilbake til antikken, viser den engelske termen "civil rights" ("civil" fra fransk av latin "civis", "borger"). Samtidig har ikke minst borgerrettsbevegelsen i USA i 1960-årene satt sitt preg på hva vi forbinder med ordet.

Tom Høisveen (høyre) har vært på besøk hos Eirin Fallet på Stortinget mange ganger.

Møte mellom ombud og påvirker

Eirin Fallet, Ap-politiker og Stortingsveteran, har kjent Tom Høisveen siden han ble født. For ham har hun vært politisk forbilde og ombud. Han har vært hennes lyttepost blant utviklingshemmede.

Tekst og foto: Vidar Haagenen

Vi møter dem til en samtale i Stortingskantina. Eirin Fallet er i ferd med å pakke sammen for godt på Stortinget. I 24 år har hun sittet som representant fra Hedmark. Eirin er rund i formuleringene og snakker uten brodd. Hun står i motsetning til Tom. Han snakker i store bokstaver og svart hvit. Hans meninger er skarpe. Det er liten tvil om hvor han står.

Begge er hedmarkinger. Eirin Fallet ble kjent med foreldrene til Tom gjennom partiet. Begge foreldrene har vært aktive i Arbeiderpartiet, men først og fremst mora til Tom har vært aktiv lokalpolitiker. Hun var også aktiv i kvinnepolitikken. Og fra Tom var bitte liten har han vært med på møter og hatt meninger.

– Det har vært gøy å få være med å se Tom utvikle seg. Han har fått en god start i livet. Han tør å være seg sjøl og si det han mener. Det er veldig bra. For politisk sett har vi for få som Tom, sier Eirin.

– Eller vi slipper til for få, tror jeg vi også

må si. Vi har nok noe av skylden i at vi ikke bruker personer uavhengig hvor de befinner seg i samfunnet.

Tom Høisveen har sterke og bastante meninger. Vi sitter i kantina og Tom speider etter kjente politikere. Han skulle gjerne truffet Siv Jensen. Tom likte ikke utspillet om aktiv dødshjelp og det vil han gjerne få sagt fra om. Og så ville han gjerne truffet henne, for Tom er litt svak for henne, men det handler ikke om politikk.

Tom er aktiv i Norsk Forbund for Utviklingshemmede. Drømmen er å komme i Stortingssalen og tale NFUs sak forteller Tom.

– Men det får du ikke når du ikke er stortingsrepresentant. Det vet du. Men du kan gjøre slik vi har gjort før. Du har sendt brev, ringt og snakket sammen og tatt opp utfordringer NFU har hatt.

Vi snakker om noen av de sakene der Tom har påvirket. Det har vært om institusjonsnedleggelsen av Åkershagan, fritidsklubb, midler til aktiviteter og kommuneøkonomien.

– Politikere må være flinke til å lytte og være ute blant folk. Det har vært en berikelse å ha hatt kontakt med Tom. Han har lært meg mye. Han har vist meg nødvendigheten av gode arbeidsmuligheter og fritidsaktiviteter for utviklingshemmede, for å nevne noe.

– *Hva har Eirin betydd for deg, Tom?*

– Eirin har betydd mye for meg, hun prater for oss utviklingshemmede og vil at NFU skal fram i lyset, sier Tom. Hun er et politisk forbilde også. De andre forbildene er Jens Stoltenberg, Sylvia Brustad, Bjarne Håkon Hanssen, Torbjørn Jagland og Gro Harlem Brundtland.

Kompromissløs

Tom har vært med i AUF i mange år, men for tre eller fire år siden var det brått slutt. AUF gikk ut mot at Frelsesarmeen ikke godtok homofile ansatte. Tom er kristen og likte ikke utspillet. – Jeg ønsket ikke være med lenger, sier Tom.

– Du har veldig klare meninger. Jeg er ikke enig med deg, men du står jo sjøl for dem, sier Eirin.

– Jeg kjemper til saken er avgjort og er jeg nedstemt så aksepterer jeg det. Jeg melder

meg ikke ut av den grunn. Jeg har fått mange trynksrellere, Tom. Er jeg nedstemt bøyer jeg meg etter vedtaket. Det gjør ikke du, sier Eirin.

– Nei, konstaterer Tom.

– Det er dumt. Da har du ikke mulighet til å påvirke, sier Eirin.

– Men jeg har avtale om at jeg kan bli med igjen i AUF, sier Tom.

– *Har du tenkt på å stille på valgliste?*

– Det er drømmen, ikke sant. Jeg vil gjerne jeg. Så lenge mor er aktiv så holder det. Hun mener jeg ikke skal engasjere meg i lokalpolitikken.

Opptatt av straff

Thomas Breen, også Arbeiderpartipolitiker fra Hedmark, og medlem av justiskomiteen, kommer og setter seg hos oss.

– Tom har vært min lyttepost blant utviklingshemmede, introduserer Eirin og forteller om Toms bakgrunn. Så blir det tid for gode historier.

– Det var en gang Gro kom til meg og sa at jeg hadde en meget sterk støttespiller på Ringsaker. Å, sa jeg. Ja, Tom.

Tom hadde fortalt Gro Harlem Brundtland at hvis hun ga seg som statsminister kunne Eirin overta.

– Ja, det var i femte klasse, ler Tom.

– Tom har vært opptatt av at personer skal straffes når de har gjort noe gæli, svarer Eirin når jeg spør om det er en spesiell sak Tom har vært opptatt av. Med en justispolitiker til stede får Tom vann på mølla.

– Det er alt for svake straffer. Henging, skyting. Vi skulle hatt dødsstraff, sier Tom.

Både Eirin og Thomas protesterer. Tom går videre og forklarer at det burde være strengere straffer for saker som barnedrap og "NOKAS-saker".

– Med den nye straffeloven har vi økt straffene for grov vold og vold i nære relasjoner med 30 prosent, forteller Thomas.

Tom har meninger om forholdene i fengslelene.

Tom Høisveen legger ikke noe mellom når han gir uttrykk for

– Ta bort tv, radio og alle privilegier. De skal ikke føle seg som på hotell, sier Tom.

– Sett deg ned og skriv et brev til Knut Storberget om det her. Men tenk gjennom konsekvensene for de som skal straffes. Det er mange grunner til at folk begår kriminelle handlinger.

– Ja, Eirin, det er jeg smertelig klar over, sier Tom.

Tom og Thomas blir enige om å ses på Dalamarten for valgkamp.

– Jeg delta ikke ofte, men skal til helga, sier Tom.

Eirin sier Tom ikke deler ut roser, men er en som peker ut personer for de andre. Og da er vår samtale kommet til veis ende.

Glutenfri kamp for dei med funksjonshemming

Bjørn Jørgensen i Ålesund tykkjer det er lurt å snu køen, og late dei bakarste kome først. Slik vil han få fire tusen funksjonshemma ut i arbeidslivet.

Tekst: Marit Bendz. Foto: Marit Bendz og Karl Elling Ellingsen

Dagens glutenfrie Brisk-brød er allereie bakt og pakka for å sendast ut til heile landet, frå Alta i nord til Lindenes i sør. Men på bakeriet triller like glutenfrie pizzabotnar inn i omnen etter å ha vore elta og kjevla ut av dei sterke hendene til Zofia Konieczny.

Dei funksjonshemma først

Jørgensen sjølv sprett rundt, veiver med armene, klappar på skuldrer og snakkar med alle. Det er mange avdelingar ved Brisk Kompetansesenter, i tillegg til bakeriet, der han er prosjektleiar, er det systove, lyd- og videostudio, skilt og reklameproduksjon og ein verkstad som er underleverandør både til Tennfjord Styremaskiner, Skana mekanisk og Rolls Royce. Samla arbeider kring 140 menneske ved Brisk Kompetansesenter.

Allereie då Arbeid med bistand (AMB) vart etablert i samarbeid med arbeidskontora i Noreg, fekk Jørgensen som fagleg leiar eit breitt spekter av menneske ut i arbeid, og mottok Budstikkprisen 2001 for arbeidet med å få funksjonshemma ut i arbeidslivet. Men etter kvart opplevde han at dei som var lettast å plassere vart prioritert. Det var ikkje dei med funksjonshemming.

– Eg protesterte, for det går an, berre det vert lagt til rette for dei. Så tok eg permisjon for å utvikle nye idear, fortel han.

Frå trygd til løn

Han er eit oppkome av idear, ikkje alle tykkjer dei er like gode. Likevel fekk han etter to års kamp 4,2 millionar kroner frå departementet for å utvikle prosjektet "Frå trygdemottakar til lønsmottakar" i ein pe-

riode over tre år. Dette må de IKKJE satse på, var kommentaren frå mellom anna arbeidskontoret i Ålesund. Men han heldt fram og tok inn elevar i alle kategoriar; innvandrarakar, mobbeoffer, menneske med lærevanskar, funksjonshemma og andre som hadde problem med å få seg jobb. Kring halvparten vart integrerte i det ordinære arbeidslivet.

– Da dette prosjektet var over etter de tre åene, starta han bakeriet i 2005. Der vert det no produsert fire glutenfrie produkt; kornbrød, loff, pizzabotnar og smørbrødkjeks. Dette er ein tilrettelagt arbeidsplass for m.a. tre rullestolbrukarar, ein døv, to innvandrarakar og tre med ulike funksjonshemmingar. Etterspurnaden etter dei glutenfrie varene er så stor at Brisk vurderer å innføre to skift.

Jobb i butikk

Då Jørgensen skulle hjelpe ein ungdom inn i jobb på Spar, fekk han ein ny idé; starte eit kurs for vareplasserarar, i første omgang for Norgesgruppen. Men Jørgensen tenkjer større.

– Det er kring fire tusen daglegvarebutikkar i Noreg som tek imot varer kvar dag. Dersom alle tok inn ein vareplasserar, ville det bli jobb til fire tusen menneske som slit med å kome inn i arbeidslivet, seier han

"Lykke – det er kjensla av at nokon set pris på oss."

Bjørn Jørgensen, prosjektleiar ved Brisk Kompetanseseter A/S i Ålesund

Kjellaug Sylte, Zofia Konieczny og Semla Boguslavova steiker glutenfrie pizzabotnar i eit bankande køyr. Brisk Bakeri produserer nærare 25 tusen til Dolly Dimples i året.

entusiastisk. Ein tilretteleggar frå AMB kan stå for opplæringa, så ein ikkje belastar dei andre tilsette i butikken. Etter kvart kan vedkomande jobbe åleine. Å ha tilsette med funksjonshemming er viktig for omdømet, og omdøme er private verksemder opptekne av.

– Vi har allereie erfaring frå mange butikkar på Sunnmøre. Om eg får med meg toppleinga i dei fire store daglegvarekjedene, skal eg klare å skape desse arbeidsplassane. Eg har ikkje hatt tid til å følgje opp i det siste, for no har eg to på opplæring her som skal ta over jobben min, og eg er på langt nær ferdig med arbeidet med produkta våre på landsbasis, så førebels er denne ideen lagt på is, seier 69-åringen.

– Men eg vonar å få det til på sikt.

Næringsvit framfor sosionomi

Jørgensen ser bakgrunnen sin frå daglegvarebransjen som ein stor fordel. Den tidlegare direktøren kvir seg heller ikkje på å utnytte politikarar maksimalt for å oppnå resultat. Men respekten for denne yrkesgruppa er skrantande. Han har opplevd ein profilert stortingspolitikar snakke engasjert om mobbing, men som fullstendig oversåg mobbeofferet som helste på han rett etterpå.

Han er løysingsorientert, og innrømmer

Erfaringane frå 32 år i næringslivet har vore viktig for den iderike sunnmøringen, som har fått så mange menneske med funksjonshemming ut i jobb.

gjerningane han er stor i kjeften, han er jo sunnmøring. Men like stor er viljen til å gjere noko for dei svakaste i samfunnet.

– Det er viktig å få dei ut av dagsentra og inn i ein jobb. Det vert sagt at eg hatar sosionomar, det er kanskje å ta litt hardt i, men eg tilsette heller folk frå næringslivet den gongen eg jobba for Arbeid med Bistand.

Kvar skal han gjere av all energien når han sluttar her?

– Eg slutta som direktør for å gjere noko viktigare, eg har ikkje angra ein dag.

No er eg snart 70 år, og må snart gje meg. Men eg sjekka min biologiske alder i fjor, den var 49, gliser han før han spring opp trappa til kontoret sitt att.

Brisk Kompetansesenter AS

Brisk Kompetansesenter AS er ei mangfaldig kvalifiseringsbedrift på Moa i Ålesund. Målsettinga er å levere gode tenester innan avklaring, kvalifisering og formidling av menneske. Brisk gjennomfører ulike kurs og kvalifiseringar for over 700 personar kvart år, og har åtte eigne service- og produksjonsavdelingar som leverer ulike varer og tenester til bedrifts- og privatmarknaden. Brisk har i tillegg eit utstrakt samarbeid med næringslivet på Sunnmøre.

Brisk-administrasjonen er også ein arena for utprøving og avklaring av arbeidssøklarar. Dei som ynskjer kvalifisering i merkantile fag, kan få opplæring i rekneskap, løn, fakturering og resepsjon/sentralbord ved ei av avdelingane.

Brisk Kompetansesenter AS har 37 leiarar fordelt på 9 driftsavdelingar. Totalt er det i dag over 250 menneske tilslutta Brisk Kompetansesenter AS. Bedrifta har ei omsetning på kring 40 millionar kroner.

DE-VE-LO-PE 2009-2010

– En internasjonal mønstring av samtidskunst som synliggjør potensialet i kunsten som uttrykksmiddel. Utstillingen består av verk skapt av anerkjente samtidskunstnere og kunstnere med utviklingshemning. De sistnevnte blir sjelden vist i etablerte kunstmuseer.

Tekst: Aud Selboe, seniorrådgiver NAKU

DE-VE-LO-PE er et samarbeidstiltak mellom kunstneren Kjell Erik Killi Olsen, Trondheim kunstmuseum (TKM) og Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning (NAKU). Kjell Erik Killi Olsen har åpnet det profesjonelle kunstnermiljøet for ideen bak prosjektet, og Trondheim Kunstmuseum har stilt både økonomiske, faglige og administrative ressurser til disposisjon.

Når NAKU har gått inn i dette prosjektet er det blant annet fordi:

- Utstillingen vil hjelpe oss til å se kunstneren bak verket – ikke den eventuelle diagnosen kunstneren har.
- Utstillingen kan åpne samfunnets, politikernes og profesjonsgruppens øyne for å tilby flere og nye yrkes- og utdanningsmuligheter for mennesker med ulik bakgrunn.
- Utstillingen gir mennesker med utviklingshemning en ny arena å kommunisere på.
- Utstillingen vil kunne gi publikum et nytt syn på utviklingshemmedes plass i dagens samfunn.
- Utstillingen vil kunne skape interesse for samtidskunst blant nye grupper.

Støttet av Nordisk Kulturfond

DE-VE-LO-PE er en utstilling der kunstneriske kvaliteter ligger til grunn for utvelgelsen av verker. Vi har derfor samarbeidet med kunstutdannings-institusjoner for mennesker med utviklingshemning. Sverige og Danmark har flere slike tilbud, mens i Norge må utviklingshemmede enten søke til ordinære kunstutdannelse eller gå i lære hos enkeltkunstnere.

DE-VE-LO-PE har rekruttert kunstnerne på nordisk basis. Det var derfor naturlig å søke Nordisk Kulturfond om støtte til prosjektet. Vi fikk det ansøkte beløpet, noe som ga prosjektet både bedre økonomiske rammebetingelser og en anerkjennelse som smakte godt for alle involverte.

Göteborg Kunstmuseum overtar utstillingen etter at den er vist i Trondheim og derfra går den videre til Sønderjylland Kunstmuseum i Danmark.

Integrasjon og inklusjon

I dagens Norge er et inkluderende samfunn målet for utviklingen på alle samfunnsområder. Ofte skilles det dessverre ikke mellom begrepene inkludering og integrering, noe som kan bidra til tilsøring og mulig forvirring i forhold til utfordringene vi står overfor.

DE-VE-LO-PE 2009 – 2010 må betraktes både som et integrerings- og et inkluderingsprosjekt for mennesker med utviklingshemning. Integreringsaspektet ligger i at utviklingshemmede får tilgang til nye samfunnsarenaer, kunstmuseene, noe som representerer en posisjonsendring fra å ha "stått utenfor" til å "få adgang til" et nytt og viktig område.

Inkludering handler om viljen og evnen til å skape tilhørighet. Det å bli sett og regnet med gir muligheter for utvikling og utfoldelse uten å skape frykt for ekskludering (utelukkelse). Om inkluderingen ikke lykkes, fører det ofte nettopp til ekskludering. Er du satt utenfor må det gjerne sær-tilbud og sær-tiltak til for å kunne komme tilbake til den hegemoniske sammenheng. Fra å være segregert må du igjen integreres for å om mulig å bli inkludert og få tilhørighet i den ønskede sammenheng.

DE-VE-LO-PE viser hvordan man overvinner noen av de mekanismene samfunnet møter oss med når vi framstår "annerledes" enn "det vanlige" for ikke å si "det vanligste". DE-VE-LO-PE oppfordrer oss til å åpne opp for det "foruroligende unormale vi alle bærer på" – så vær velkommen!

18. oktober 2009 – 03. januar 2010 i Trondheim Kunstmuseum

DE-VE-LO-PE 2009-2010

Kollektivutstilling med etablerte samtidskunstnere og kunstutdannede mennesker med utviklingshemning fra Norge, Sverige og Danmark.

Utstillingen skal senere vises i Göteborg Kunstmuseum og i et kunstmuseum i Danmark.

Prosjektet er støttet av Nordisk Kulturfond

Opplæringstiltak for helsepersonell som yter tjenester til personer mer utviklingshemning

Helsedirektoratet har inngått avtale med Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning – NAKU for å understøtte fylkesmennenes opplæringsinnsats knyttet opp i mot pasientrettighetsloven kapittel 4A.

Direktoratet ønsker å prioritere målrettet opplæring til personell som yter helse-tjenester til personer med psykisk utviklingshemning. Opplæringen skal særlig omhandle samtykkekompetanse og vurdering av denne i forhold til personer med utviklingshemning, tillitskapende tiltak og klargjøring av hvilke områder pasientrettighetsloven kapittel 4A og sosialtjenestelovens kapittel 4A dekker, herunder se på grensedragningen mellom de to lovverkene.

Målet er å tilby opplæring til samtlige norske kommuner, organisert gjennom regionvise dagssamlinger. Det legges opp til en todelt formidling gjennom 10 regionale samlinger og gjennom en egen hjemmeside.

Samlingene vil introdusere sentrale temaer gjennom korte videoforelesninger fra

sentrale fagpersoner innen jus og helsefag. NAKU vil i samarbeid med de enkelte fylkesmannsembetene stå for forelesninger om tillitskapende tiltak og etikk.

Hjemmesiden vil være ferdig utformet før opplæringen settes i gang. Her vil alle videoforelesninger, powerpointer og støttelitteratur legges ut. Hensikten med hjemmesiden er at deltakerne fra samlingen skal kunne bruke denne i sin egen videreformidling til ansatte og ledere i kommunen.

Fra kommunene inviteres kommuneoverlege, rådgiver og enhetsleder.

Samlingene er planlagt gjennomført i oktober og november 2009.

Mastermodul – psykisk utviklingshemning og psykiske lidelser

På oppdrag fra Helsedirektoratet har NAKU tatt på seg arbeidet med å utvikle tverrfaglige kompetansehevede tiltak innen utviklingshemning og psykiske lidelser. Ut-danningen skal være relevant for ansatte i Habiliteringstjenesten, psykisk helsevern og kommunene der slik dobbelkompetanse blir vurdert som nødvendig.

Utdanningen vil sannsynligvis rette seg mot fagpersoner med et særlig ansvar for veiledning og tilrettelegging av tjenestetilbudet for målgruppen. Ved siden av å lage et utdanningstilbud, vil det bli lagt stor vekt på at innholdet skal holde et høyt faglig nivå. Kunnskap om psykiske lidelser hos personer med utviklingshemning vil bli formidlet over tema som analyse, evaluering, psykopatologi, intervensjoner og tjenesteapparat. Behovet for spesialisert kompetanse er stort, og en mastermodul knyttet til masterutdanning innen psykisk helsearbeid er et siktemål.

Tverrfaglige kompetansetiltak vil bli utviklet med bakgrunn i et sterkt og økende behov for psykiatriske helsetjenester for utviklingshemmede. Anbefalinger og fagplan vil foreligge ved årsskiftet 2009/2010. Vi har håp om at utdanningen kommer i gang allerede neste år.

Kartlegging av behov for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning - NAKU er av Kultur- og kirke-departementet (KKD) ved Samfunns- og frivillighetsavdelingen forespurt om å rapportere status og kartlegge utfordringer når det gjelder utviklingshemmede barn og unges deltakelse innen organisert fritid. Dette er et pilotprosjekt – dvs. at en ikke har noen ambisjon om å tegne et representativt bilde av situasjonen. Prosjektet har til hensikt å rapportere status fra en større bykommune og en mindre landkommune. Åmot kommune og Trondheim kommune er forespurt som pilotkommuner. Begge har takket ja.

Pilotprosjektet har til hensikt å anskueliggjøre hvordan barn og unge med utviklings-

hemning har plass i det organiserte fritidstilbudet. Prosjektet er opptatt av å få belyst hvordan kommunen og den enkelte medborger kan bidra til at utviklingshemmede deltar på lik linje, eller på annen måte gis verdsatte roller innen organisert fritidsaktivitet. Prosjektet jakter også på de gode eksempler.

Prosjektet består blant annet i gjennomføring av det vi velger å kalle *stormøter*.

Hva er så et stormøte? Dette er et møte der målgruppa – i denne sammenheng utviklingshemmede – inviteres sammen med ledsagere, representanter for lag og organisasjoner og andre aktuelle til å drøfte muligheter for inkludering i ulike fritidsaktiviteter. Et viktig poeng er at både

utviklingshemmede selv og de som det kan forventes sitter med noen "nøkler" til løsninger, sitter i samme rom og håndterer ett eller flere likelydende utgangsspørsmål. Under disse stormøtene vil utgangsspørsmålene være:

1. *Hvilken plass har utviklingshemmede innen det organiserte fritidstilbudet i dag?*
2. *Hva kan/bør/må gjøres for at utviklingshemmede blir tilfredsstillende inkludert i det organiserte fritidstilbudet?*

Det forventes ikke at enkeltpersoner skal presentere noe for alle møtedeltakerne. Det er viktig å presisere at disse møtene ikke vil være problemorienterte, men ha et løsningsfokus.

Returadresse: NAKU,
Ranheimaveien 10, 7004 Trondheim

Kunstneren

Navn:
Andreas
Widerøe Hagen

Født: 26.03.1989

Utdanning:
Selvlært og utdannet
ved den frie kunst-
skolen på Rotvoll og
via kurs i Heimdal
Kunstforening

Tittel: Selvportrett

Materiale:
Akryl på lerret

Gratis abonnement
Henvendelse: naku@hist.no

Elektronisk versjon:
www.naku.no

ISSN 1504 - 7016